

NYELVEMLÉK-HAMISÍTÁSOK

A nyelvemlékek tervszerű és egyre szélesebb körű gyűjtése természetesen magával vonta a hamisítást is. Ennek legtöbbet emlegetett és legsikeresebb művelője Literáti Nemes Sámuel (1794–1842), erdélyi régiséggyűjtő (antiquarius) volt, aki neves műgyűjtőknek, köztük Jankovich Miklós grófnak is adott el hamisítványokat. Literáti régiségkereskedésből élt, számos utazást tett az egész országban, melyek során valódi, értékes régiségeket is begyűjtött. Vásárlóközönségét kisebb bemutatókat, kiállításokat rendezett, s mivel felismerte a reklám fontosságát, szórólapokat is nyomtattatott, ezeken hirdette magát, s felsorolta, milyen típusú régiségeket gyűjt és vásárol. Saját régiségkereskedést is nyitott Budán, mely tele volt oklevelekkel, kéziratokkal, könyvekkel, pénzekkel, pecsétekkel, fegyverekkel.

Mivel Literáti gyűjtőútjain könnyen hozzájutott régi papírokhoz, pergamenekhez, ezekre rozsdás tintával, régies hatású betűkkel gyártotta hamisítványait a jobb üzletmenet érdekében. Ezeket a koholmányokat aztán régi könyvtáblákba ragasztva, összegyűrve, megtépázva fedezte vagy fedeztette fel. Ezekkel nemcsak a gyűjtőket, de gyakran a tudósokat is meg tudta téveszteni.

Legismertebb hamisítványa az I. András korabeli imádságok, ezt állítólag 1842-ben találta Klagenfurtban. Jankovich Miklósnak adta el ezt is, mint annyi egyéb hamisítványát és valódi műkincsét. Jerney János még tanulmányt is szentelt ennek a „páratlan nemzeti kincsnek”: *Magyar nyelvkincesek Árpádék korszakából* című, Pesten 1854-ben kiadott kötetében egyrészt egy nyelvtörténeti kieszótárt adott közre, melynek anyagát Árpád-kori oklevelekből, krónikákból gyűjtötte, másrészt egész tanulmányt szentelt a két hamis oklevél ismertetésének és elemzésének. Jerney nyomán többen – köztük Toldy Ferenc is – hitelesnek tartották ezt az emléket, végül csak 1866-ban Szabó Károlynak a Budapesti Szemlében megjelent fontos tanulmánya (*A régi hún–székely írásról*) bizonyította be minden kétséget kizáróan az oklevelek hamis voltát.

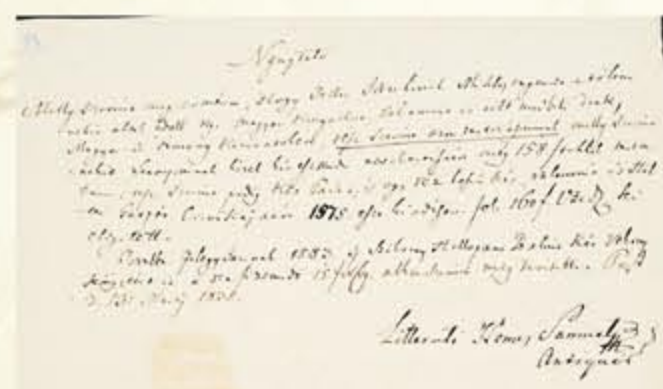

A másik hírnevet szerzett hamisítványról csak feltételezik, hogy Literáti műve, ez a Turóci fakönyv, amelyet nyírfakéregre írtak rovásírással és nagyrészt személyneveket tartalmazott. Erre is Jerney János figyelte fel, aki a Tudománytárban – az Akadémia folyóiratában – foglalkozott a feltételezett nyelvemlékkel (*A' hún-scitha betűkkel írott Turóczi vármegyei régiségről*). Tanulmányában felsorolta a magyar rovásírási emlékekről tudósító forrásokat és a szöveget is megfejtette. Végül erről a régiségről is Szabó Károly bizonyította be fent említett tanulmányában, hogy hamisítvány.

NYELVEMLÉK-HAMISÍTÁSOK

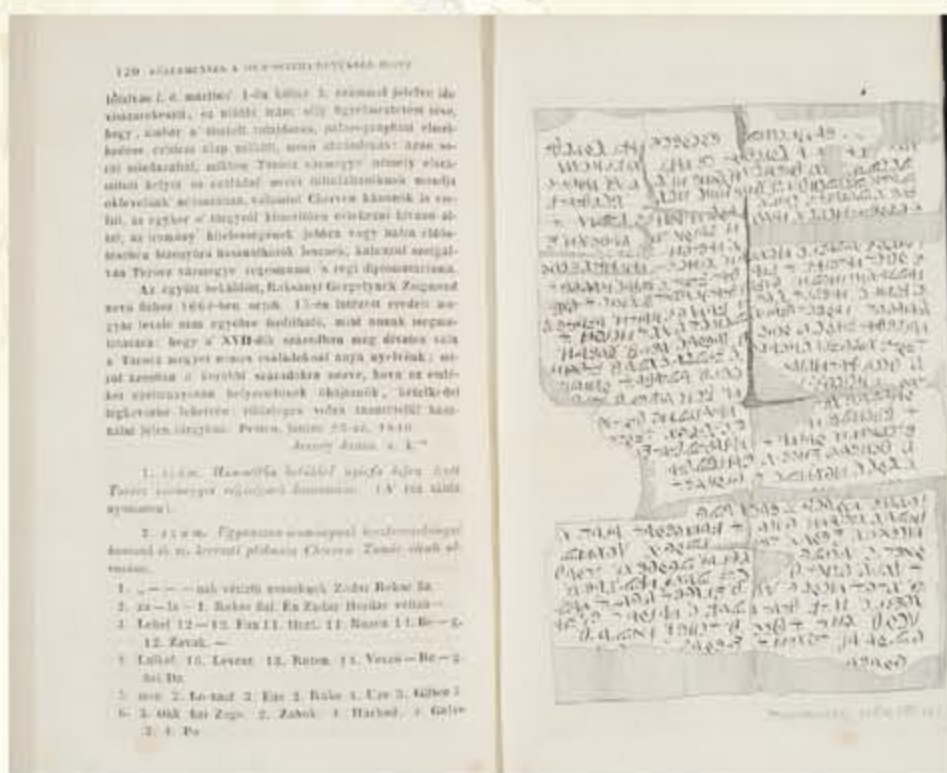

Szabó Károly (1824–1890)

Literáti Nemes Sámuel nyugtája Jankovich Miklósnak

I. András korabeli imádság hasonmása, Literáti egyik hamisítványa Jerney János *Magyar nyelvkinccsek* című könyvéből

Jerney János tanulmánya a Turóci fakönyvről

26.

A n k ü n d i g u n g.

Samuel Nemes Litterati aus Klausenburg, Inhaber wissenschaftlicher Antiquitäten, Natur- und Kunst-Producten, als: Vor-Sündfluthigen Ueberresten, — Römischen, und aus dem Mittelalter erhaltenen Waffen, Münzen, alten Schriften, Gemälden, verschiedenen Kunst- Erzeugnissen, versehen auch mit einer höchst seltenen, hier zu Lande nie öffentlich gezeigten M u m i e aus dem geschlechte der Pharaonen, reiset in die verschiedenen Gegenden, Städte, und Marktflecken Ungarns; da er allen Wissbegierigen, insonders aber der studierenden, und nützliche Kenntnisse erwerbenden Jugend solche nicht nur vorzeigen und gehörig auszulegen; sondern alle Natur- und Kunst-Seltenheiten, Alterthümer, Münzen, Waffen, alte Schriften, auf Papier und Pergament, alte Urkunden zc. zu erkaufen, und in baarem Gelde gut zu bezahlen sich erbietet.

OKS. S. ECHÖM. KÖNYVTÁR
1959. évi 63. sz.

Fond
16/32

Literáti Nemes Sámuel német nyelvű reklámcédulája